

Słowo wstępne

Trzydziesty ósmy tom *Studiów Metodologicznych* poświęcony jest zagadnieniom z zakresu filozofii informatyki. Znalazło się w nim dziesięć tekstów zainspirowanych wystąpieniami wygłoszonymi podczas trzeciej i czwartej edycji interdyscyplinarnych konferencji naukowych *Homo Informaticus* (trzecia edycja konferencji odbyła się w Instytucie Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w dniach 4–5 grudnia 2015 roku; czwarta – w dniach 2–3 grudnia 2016 roku). Do udziału w konferencji oraz do napisania tekstów do niniejszego tomu zaproszone zostały osoby zainteresowane problemami współczesnej informatyki, ze szczególnym uwzględnieniem tych jej aspektów, które odnoszą się bezpośrednio do zagadnień humanistycznych i społecznych.

Prezentowane teksty zostały podzielone na dwie główne grupy tematyczne. W pierwszej części tomu umieściliśmy prace poświęcone szeroko rozumianej filozofii informatyki. Tom zamykają dwie recenzje książek poruszające zagadnienia zbliżone do omawianych we wcześniej zaprezentowanych tekstach.

Artykuł wstępny, napisany przez Marka Hetmańskiego, przedstawia argumentację za tezą, że informatyka jest nauką społecznie użyteczną. Ten jej charakter wynika, według Autora, z możliwości poznawczych i metodologicznych, jakie zapewnia ona innym naukom, oraz z jej zastosowań w życiu społecznym. Zwrócono także uwagę na specyficznie zmitologizowaną postać, jaką przybiera wyobrażenie o kulturowym znaczeniu informatyki.

Kolejne teksty uszczegółwiają ogólnie zarysowaną problematykę poruszaną w pierwszym tekście. Paweł Polak omawia koncepcję obliczeń naturalnych, które odgrywają ważną rolę w najnowszej informatyce. Według

Autora z filozoficznego punktu widzenia interesujące jest to, że prowadzi ona do połączenia informatyki z naukami przyrodniczymi na poziomie pojęciowym i metodologicznym. W artykule ukazano, w jaki sposób koncepcja obliczeń naturalnych wywarła wpływ na refleksję filozoficzną w obrębie filozofii nauki, metafizyki oraz refleksji światopoglądowej.

Paweł Stacewicz w swoim artykule zwraca uwagę na cenną dla kognitywistów heurystyczną funkcję informatyki. Po uzasadnieniu tezy, że znaczna część informatyki współczesnej stanowi naukę formalną, i wyjaśnieniu, na czym polega kognitywistyczna interpretacja jej formalizmów, Autor przechodzi do sformułowania i analizy pewnych inspirowanych informatycznie pytań o umysł. Podstawą ich postawienia jest kognitywistyczna interpretacja takich pojęć jak maszyna Turinga, metoda kodowania i nieobliczalność.

Robert Janusz twierdzi, że współczesna informatyka jest dobrze określoną nauką, której oddziaływanie społeczne może być trojaki: mityczne, światopoglądowe oraz filozoficzne. W swoim tekście omawia te trzy typy oddziaływań oraz przedstawia ich potoczny i etyczny wymiar. Kamil Mamiński natomiast uznaje, że to informatycy będą w najbliższej przyszłości grupą zawodową najbardziej predestynowaną do popełniania przestępstw.

Marcin Rządeczka argumentuje na rzecz tezy, w myśl której możliwości współczesnych komputerów wyznaczyły paradygmat biologii obliczeniowej, a w konsekwencji również zakres problemów, które mogły stać się przedmiotem rodzącej się bioinformatyki. Polemizuje także z poglądem, że przełomy w sferze conceptualnej teorii wpływają na przełomy technologiczne, lecz przełomy technologiczne nie są w stanie zapoczątkować zmian paradygmatów i opartych na nich rewolucji naukowych.

Roman Krzanowski oraz Kamil Trombik zastanawiają się, czy czwarta rewolucja przemysłowa, oparta na szerokim zastosowaniu sztucznej inteligencji, przyniesie załamanie stosunków ekonomicznych i współcześnie znanego ładu społecznego. Andrzej Stępnik natomiast porusza kwestię możliwości skonstruowania inteligentnych emocjonalnie maszyn. Omawia także konsekwencje ich rozpowszechnienia: zmiany na rynku pracy, problem prywatności i praw jednostek. Adam Dzikowski stawia pytanie, czy ludzka percepcja jest nadal jedyną, którą należy rozpatrywać w kontekście

estetyki organizacyjnej oraz zastanawia się, jakie są konsekwencje upodmiotowienia sztucznych systemów. Paweł Ciniewski bada możliwość interpretacji pojęcia arché jako metafory pojęcia informacji. Przedstawia je z perspektywy jońskiej szkoły filozofii przyrody i porównane z pojęciem informacji widzianej z perspektywy nauk przyrodniczych. W swoim artykule twierdzi, że istnieją trzy istotne podobieństwa między tymi pojęciami: oba odgrywają ważną rolę w namyśle nad naturą świata, opisują wszechświat na fundamentalnym poziomie oraz posiadają dwa aspekty: statyczny i dynamiczny.

Tom zamykają recenzje dwóch książek napisane przez Sławomira Leciejewskiego oraz Piotra Przybysza. Dotyczą one zagadnień z zakresu filozofii informatyki i sztucznej inteligencji.

Sławomir Leciejewski